

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VI kadencja
Prezes Rady Ministrów
DSPA-140-137(4)/08

Warszawa, 23 września 2008 r.

Pan
Bronisław Komorowski
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Przekazuję przyjęte przez **Radę Ministrów stanowisko** wobec poselskiego projektu ustawy

- o rodzinnej opiece zastępczej (druk nr 628).

Jednocześnie informuję, że Rada Ministrów upoważniła Ministra Pracy i Polityki Społecznej do reprezentowania Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych.

(-) Donald Tusk

Stanowisko Rządu
do poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej
(druk 628)

I. Przedmiot proponowanej regulacji.

Przedmiotem poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej są kwestie związane z opieką nad dzieckiem pozbawionym opieki ze strony rodziców, dotyczące zasad sprawowania rodzinnej opieki zastępczej, jej form, praw dziecka umieszczonego w rodzinnej opiece zastępczej, praw i obowiązków rodzin zastępczych oraz zadania władz publicznych w zakresie zapewnienia dziecku rodzinnej opieki zastępczej.

Projekt ustawy ma na celu zapewnienie każdemu dziecku stabilnego, trwałego i rodzinnego środowiska wychowawczego. Wnioskodawca podkreśla, że dziecko nie powinno być umieszczane w placówkach opiekuńczo – wychowawczych, gdyż nie są one w stanie zaspokoić podstawowego prawa dziecka, jakim jest prawo do wychowania w rodzinie. Tylko rodzinne formy opieki zastępczej mogą sprostać temu oczekiwaniu. W związku z tym władza publiczna powinna umożliwić każdemu dziecku umieszczoneму w placówce opiekuńczo – wychowawczej przejście do rodzinnych form opieki.

II. Ocena.

Dokonanie zmian w systemie opieki zastępczej nad dzieckiem jest konieczne. Ponad siedmioletni okres funkcjonowania aktualnych rozwiązań pozwala na ich właściwą analizę i ocenę ich efektywności. W okresie tym niewątpliwie nastąpił rozwój rodzinnych form opieki zastępczej, a także istotnym przeobrażeniem uległa (i proces ten jest kontynuowany) opieka świadczona przez placówki opiekuńczo-wychowawcze, jednak przemiany te następują zbyt wolno. Ciągle jeszcze dominującą formą opieki nad dzieckiem jest placówka, a więc instytucja najmniej przyjazna dziecku. Formy rodzinne mają natomiast znikomy udział w sprawowaniu opieki zastępczej nad dzieckiem.

Mając powyższe na uwadze należy uznać za właściwy kierunek proponowanych zmian w poselskim projekcie ustawy, jak również niektóre z zaproponowanych tam rozwiązań. W szczególności pozytywnie ocenić trzeba wydzielenie problematyki rodzicielstwa zastępczego z pomocy społecznej, oddzielenie zadań kontrolnych i merytorycznych powiatowych centrów pomocy rodzinie, czy inny podział kompetencji

samorządów odnośnie do rodzin zastępczych: w gestii gminy – rodziny spokrewnione, w gestii powiatów – rodziny niespokrewnione.

Podstawową wadą projektu poselskiego jest powielenie rozwiązań zawartych w projekcie przygotowywanym w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej w latach 2006 – 2007, uznanych przez środowiska działające na rzecz rodzinnych form opieki zastępczej za błędne. Jednym z najcięższych zarzutów środowisk społecznych było wskazanie, że skutkiem proponowanych rozwiązań będzie zatrzymanie rozwoju rodzinnych form opieki, a nie promowanie ich rozwoju. Wyrazem skali krytyki było m.in. społeczne stanowisko do rządowego projektu ustawy przedstawione przez część środowisk, w którym przedstawiono własną koncepcję ustawy. Również w wyniku konsultacji z resortami zgłoszonych zostało bardzo wiele uwag. Zdecydowana większość z nich pozostaje aktualna w stosunku do projektu poselskiego. Szeroki zakres uwag w wyniku prowadzonych konsultacji przesądził o zaniechaniu dalszych prac nad tym projektem przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Podjęta została decyzja o konieczności opracowania nowych rozwiązań.

Istotną wadą poselskiego projektu jest brak kompleksowego podejścia do problemów opieki nad dzieckiem w sytuacji, gdy rodzina nie pełni swoich funkcji w sposób gwarantujący dziecku prawidłowy rozwój. Autorzy projektu skupili się wyłącznie na opiece zastępczej nad dzieckiem, nie biorąc pod uwagę, że w większości przypadków nie jest konieczne izolowanie dziecka od rodziców. Tymczasem, poza oczywistymi korzyściami natury społecznej, praca z rodziną, w celu stworzenia dziecku właściwych warunków do wychowania, dorastania właśnie w jej łonie, jest znacznie tańszym rozwiązaniem. Nie znajduje więc uzasadnienia promowanie rozwoju jakichkolwiek form opieki nad dzieckiem, w tym także rodzinnych, bez zadbania o właściwą profilaktykę rodziny, o rozwój profesjonalnych służb pracujących bezpośrednio z rodziną. W poselskim projekcie ustawy nie podkreślono, co wydaje się sprawą bardzo ważną, że wszelkie formy opieki zastępczej nad dzieckiem powinny mieć, z istoty rzeczy, charakter czasowy. Oznacza to, że także w sytuacji gdy dziecko zostało już umieszczone w opiece zastępczej, powinny być prowadzone działania na rzecz jego powrotu do rodziców. Trwałe umieszczenie dziecka poza rodziną winno dotyczyć tylko spraw wyjątkowych.

Ponadto projekt ten reguluje w ograniczonym zakresie lub nie uwzględnia m.in. następujących istotnych kwestii:

1. Konieczności dostosowania proponowanych rozwiązań do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego i nie wskazuje zakresu kompetencji ustawy w tym zakresie;
2. Rozwiązań w zakresie usytuowania w systemie rodzinnej opieki nad dzieckiem rodzinnych domów dziecka; zaproponowane rozwiązania, poza zmianą nazwy tych jednostek, powielają obecnie obowiązujące, zgodnie z którymi rodzinne domy dziecka są

placówkami opiekuńczo – wychowawczymi, a pełnią podobną funkcję jak zastępcze zawodowe rodziny wielodzietne;

3. Problematyki usamodzielnień pełnoletnich wychowanków rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
4. Konieczności zdefiniowania rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem; brak tej definicji sprawia, że istnieje znaczna dowolność w uznawaniu krewnych i powinowatych za rodzinę spokrewnioną;
5. Przepisów dotyczących finansowania rodzinnych domów dziecka oraz upoważnień do wydawania rozporządzeń w tych kwestiach.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej pracuje nad nowymi rozwiązaniami w zakresie opieki nad dzieckiem. Opracowany został projekt *Założeń ustawy o systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem*, który wkrótce będzie przedmiotem obrad Rady Ministrów. Projekt założeń spotkał się z przychylną opinią środowisk działających na rzecz opieki nad dzieckiem. Na podstawie *Założeń* przygotowywany jest obecnie projekt ustawy o systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem.

Kierunki planowanych rozwiązań w *Założeniach do ustawy o systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem* są następujące:

1. Położenie głównego nacisku na utrzymanie dziecka w jego rodzinie. Niezbędne zatem będzie profesjonalne wsparcie rodziców, którzy mają problemy z wypełnianiem swoich funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Projekt zakłada wzmocnienie działań profilaktycznych i doskonalenie metod pracy z rodziną na rzecz powrotu do niej dziecka;
2. Dalszy rozwój placówek opiekuńczo – wychowawczych wsparcia dziennego – świetlic, klubów, w których specjaliści (psycholog, pedagog) pomagają dziecku, ale także współpracują z rodzicami;
3. Właściwa współpraca pomiędzy przedstawicielami instytucji, które mają kontakt z dzieckiem (szkoła, pomoc społeczna, służba zdrowia, policja, sąd), mająca na celu wczesne reagowanie na trudności pojawiające się w rodzinie oraz wspomaganie rodziny w działaniach na rzecz poprawy jej sytuacji;
4. Stopniowe wprowadzanie zasady, że w placówkach opiekuńczo – wychowawczych nie mogą przebywać dzieci do 10 r. ż. Dzieci te, jeżeli będą musiały znaleźć się poza rodziną, umieszczane będą wyłącznie w rodzinnych formach opieki zastępczej;
5. Dalszy rozwój rodzinnej opieki zastępczej – poprzez zaproponowanie rozwiązań, które zachęciłyby do tworzenia takich form opieki (działania promocyjne, rządowe programy osłonowe). Zapewnienie rodzinie zastępczej odpowiedniego wsparcia zarówno merytorycznego, jak i finansowego;
6. Zdefiniowanie rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem;

7. Dalszy rozwój rodzinnych domów dziecka, jednak odmiennie, niż w chwili obecnej, zorganizowanych i usytuowanych w systemie. Dzisiejsze łączenie formy instytucjonalnej (placówki) z formułą rodzinną sprawia wiele problemów w ich prawidłowym funkcjonowaniu;
8. Wprowadzenie zmian do rozwiązań kierowanych do pełnoletnich wychowanków opieki zastępczej. Celem tych zmian jest poprawa procesu usamodzielniania wychowanków, bardziej efektywna pomoc we wkraczaniu w samodzielne życie.

III. Wniosek.

Mając na uwadze, że resort pracy i polityki społecznej przygotowuje projekt ustawy o systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem, który w sposób kompleksowy ma regulować problematykę profilaktyki, pracy z rodziną oraz pieczy zastępczej (w tym rodzinnej opieki zastępczej będącej przedmiotem przedłożenia poselskiego) wydaje się zasadnym odstąpienie od dalszego procedowania *poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej*.